

Arkivsak-dok. 21/02534-82
Saksbehandler Stine Marie Engmark Espe

Saksgang

Utvalg for miljø og teknikk 2019-2023
Formannskapet 2019-2023
Bystyret 2019-2023

Møtedato

22.03.2023
30.03.2023
13.04.2023

Sak nr.

Kommunedelplan for naturmangfold 2023-2031 for Sarpsborg kommune - stadfestelse

Saksordførersak.

Saksordfører: Desiré Helén Craggs

Medsaksbehandlere: Asbjørn Karbø og Laila Irene Vestby

Saksordførers innstilling:

Legges fram i møtet

Vedlegg:

Vedlegg 1 Kommunedelplan naturmangfold 2023-2031 del 1 - kunnskapsgrunnlag
Vedlegg 2 Kommunedelplan naturmangfold 2023-2031 del 2 - handlingsdel
Vedlegg 3 Oppsummering av høringsinnspill med kommunedirektørens kommentarer
Vedlegg 4 Samledokument alle innspill – høring av kommunedelplan naturmangfold 2023-2031
Vedlegg 5 Liste over høringsinstanser som har fått tilsendt plandokumentene

Sammendrag:

Kommunedelplan for naturmangfold er utarbeidet som en kommunedelplan i henhold til plan- og bygningsloven. Formannskapet vedtok 04.11.2021 et planprogram for utarbeidelse av planen. Høringsutkast til planen ble behandlet i formannskapet 01.12.2022. I løpet av høringsperioden er det kommet inn 18 innspill til plandokumentene. På bakgrunn av innspillene er det gjort mindre endringer i plandokumentene.

Kommunedelplanen skal være et overordnet styringsverktøy for ivaretagelse av naturmangfoldet i Sarpsborg. Planen skal redegjøre for kunnskapsgrunnlaget for naturmangfoldet i kommunen, samt skissere langsiktige mål og strategier for ivaretagelse og potensiell restaurering av dette. Planarbeidet har hatt fokus på å identifisere ulike påvirkningskilder på naturmangfoldet samt behovet for å gjennomføre tiltak for å ivareta, restaurere og tilrettelegge for naturmangfold.

Planen består av to deler, en kunnskapsdel og en handlingsdel. Planen foreslår ett hovedmål for ivaretagelse av naturmangfoldet i Sarpsborg, og fire delmål for hvordan kommunen skal jobbe innenfor planperioden for å oppnå hovedmålet. I tillegg er det foreslått en rekke strategier for oppnåelse av hoved- og delmålsetninger. Handlingsdelen beskriver tiltak for å nå de fastsatte målsetningene og strategiene.

Kommunedirektøren anbefaler at planen vedtas.

Utredning:

Formannskapet vedtok i møte 04.11.2021 planprogram for arbeidet med kommunedelplan for naturmangfold. Planprogrammet beskriver at planen skal være et overordnet styringsverktøy for ivaretagelse av naturmangfoldet. Planen skal redegjøre for kunnskapsgrunnlaget for naturmangfoldet i kommunen, samt skissere langsiktige strategier for å ivareta og potensielt restaurere dette.

Kommunedelplan for naturmangfold 2023-2031 erstatter eksisterende viltplan (1994) og tematisk kommunedelplan for biologisk mangfold (2001). Den nye kommunedelplanen er utarbeidet som en kommunedelplan i henhold til plan- og bygningsloven kapittel 4 og 11. Høringsutkast til planen ble behandlet i Formannskapet 01.12.2022, og ble vedtatt lagt ut på høring med høringsfrist 31.01.23.

Planen inneholder en kunnskapsdel som sammenfatter status for kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet og påvirkningskilder. I kunnskapsdelen settes målsetninger og strategier for planperioden. I tillegg inneholder planen en handlingsdel som beskriver tiltak for å nå de fastsatte målsetningene og strategiene. Planens handlingsdel skal rulleres årlig i forbindelse med rulling av kommunens handlingsplan med årsbudsjett. Dette sikrer årlig rulling, evaluering og finansiering av tiltakene.

I planarbeidet har det vært fokus på å:

- sammenfatte kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet i Sarpsborg
- identifisere faktorer som påvirker naturmangfoldet i Sarpsborg
- identifisere behov for å gjennomføre tiltak for å bevare, restaurere og tilrettelegge for naturmangfoldet i Sarpsborg
- følge opp fokusområder vedtatt i planprogrammet

I planen er det foreslått ett hovedmål for naturmangfoldet i Sarpsborg og fire delmål for hvordan kommunen skal jobbe i planperioden for å oppnå hovedmålsetningen. Det er også utformet en rekke strategier som ligger til grunn for konkrete tiltak i handlingsdelen av planen. Saksframlegget beskriver hovedmål, delmål og strategier i høringsutkastet til kommunedelplan naturmangfold 2023-2031.

Det er utfordrende å utarbeide konkrete målbare tilstandsmål for naturmangfold. Hoved- og delmålsetninger og strategier i planen retter seg derfor mot å gjennomføre tiltak for å redusere negativ påvirkning ulike faktorer kan ha på naturmangfoldet i Sarpsborg. I hovedsak dreier dette seg om å:

- motvirke negativ påvirkning fra arealendringer (utbygging, utvinning, skogbruk, jordbruk m.m.)
- motvirke negativ påvirkning fra forurensning
- motvirke negativ påvirkning fra klimaendringer
- motvirke negativ påvirkning fra fremmede arter
- motvirke negativ påvirkning fra høsting

Planen omfatter i tillegg strategier og tiltak som ikke kan knyttes direkte til de ulike påvirkningsfaktorene for naturmangfold, slik som

- tiltak for å styrke og tilgjengeliggjøre kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet
- informasjons- og engasjementsskapende tiltak om naturmangfold
- tiltak knyttet til viltforvaltningsoppgaver

Medvirkning og kommunikasjon i planarbeidet

I løpet av planarbeidet har det blitt gjennomført en rekke eksterne og interne medvirkningsmøter. Eksterne medvirkningsmøter har vært viktige arenaer for å drøfte

kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet, påvirkningsfaktorer og behov for å gjennomføre tiltak. Møtene har samtidig vært et bindeledd mellom administrasjonen i kommunen og foreninger, interesseorganisasjoner og privatpersoner som arbeider for å styrke kunnskapsgrunnlaget om naturmangfold, og som arbeider for å ivareta og tilrettelegge for naturmangfold. Intern medvirkningsprosess omfattet en rekke møter med ulike kommuneområder og virksomheter i kommunen der i hovedsak følgende tema ble drøftet:

- arealnøytralitet/arealregnskap
- virkemidler etter plan- og bygningsloven for å ivareta naturmangfold
- skjøtsel og drift av kommunens egne eiendommer (skoger, parker, grøftekanter m.m.)
- samvirkende effekter mellom naturmangfold og klima
- forurensning og naturmangfold
- insentiv for å styrke hensynet til naturmangfold i landbruket
- informasjons- og engasjementsskapende tiltak

Ettersom planarbeidet delvis har vært finansiert av Miljødirektoratets tilskuddsordning for kommunedelplaner for naturmangfold, har kommunen også deltatt i en nettverksgruppe bestående av kommuner som mottok tilskudd i 2021. Deltakelse i nettverksgruppen har sikret erfaringsutveksling og dialog både med direktoratet og andre kommuner.

Føringer for arbeidet med kommunedelplan naturmangfold

Det finnes en rekke internasjonale, nasjonale, regionale og lokale rammer og føringer for arbeidet med naturmangfold som kommunen må forholde seg til. De mest sentrale føringene og planene er presentert i tabell 1.

Tabell 1 Oversikt over føringer for kommunedelplan naturmangfold 2023-2031

Internasjonale føringer	• FNs bærekraftsmål • Biomangfoldkonvensjonen • EUs rammedirektiv for vann
Nasjonale føringer	• Plan- og bygningsloven • Naturmangfoldloven • Statlige planretningslinjer • Nasjonale forventninger til regional og kommunal planlegging
Regionale føringer	• Fylkesplanen Østfold mot 2050 • Regional kystsoneplan for Østfold
Lokale føringer	• Samfunnsplanen • Arealplanen • Sentrumsplanen • Kystsoneplanen • Klima- og energiplanen

Mål og strategier

Planen foreslår følgende hovedmålsetning for naturmangfoldet i Sarpsborg i planperioden:

Variasjonsbredden i naturmangfoldet i Sarpsborg skal bevares, og det skal sikres god tilstand i økosystemene. Trua og sårbare naturtyper skal i størst mulig grad sikres lokalt, men også regionalt og nasjonalt.

For å oppnå hovedmålsetningen, foreslår planen følgende delmål:

- 1) Kommunen skal ha oversikt over naturmangfoldet i Sarpsborg kommune
- 2) Kommunen skal bevare og tilrettelegge for naturmangfold
- 3) Kommunen skal bidra til å restaurere naturmangfold

4) Kommunen skal bidra til å øke kunnskap og engasjement om naturmangfold

Strategiene er utformet med bakgrunn i kunnskapsgrunnlaget om naturmangfoldet og påvirkningskilder samt mulige tiltak/virkemidler for å ivareta naturmangfoldet. Følgende strategier legges til grunn for handlingsdelen av planen:

- 1) Kommunen skal ha og gi oversikt over eksisterende kunnskapsgrunnlag*
- 2) Kommunen skal gjennomføre nye kartlegginger og oppdatere kunnskapsgrunnlaget ved behov*
- 3) Kommunen skal gjennomføre en arealplanlegging som minimerer nedbygging og tap av naturmangfold og som tar hensyn til samvirkende effekter mellom naturmangfold og klima*
- 4) Kommunen skal sikre at naturmangfoldet blir vurdert og ivaretatt i kommunal forvaltning utover overordnet arealplanlegging*
- 5) Kommunen skal jobbe for å øke kunnskap og engasjement om naturmangfold internt i kommunen, og blant grunneiere, innbyggere og besøkende til kommunen*
- 6) Kommunen skal skjøtte og forvalte egne eiendommer på en måte som ivaretar og tilrettelegger for naturmangfold*
- 7) Kommunen skal legge til rette for en bærekraftig forvaltning av høstbare arter*
- 8) Kommunen skal følge opp regional vannforvaltningsplan for Innlandet og Viken vannregion og Helhetlig tiltaksplan for Oslofjorden*
- 9) Kommunen skal jobbe for å motvirke spredning av fremmede arter med skadepotensial for naturmangfoldet*
- 10) Kommunen skal legge til rette for å ivareta trua natur*

Naturmangfoldvurdering

Når det fattes vedtak som kan påvirke naturmangfoldet, skal det alltid gjøres en særskilt vurdering av vedtakets påvirkning på naturmangfoldet jf. naturmangfoldloven § 7. Man skal vurdere de miljøretslige prinsippene i §§ 8 til 12: kunnskapsgrunnlaget (§ 8), økosystemtilnærming og samlet belastning (§ 10), føre-var-prinsippet (§ 9), at kostnader ved miljøforringelse skal bæres av tiltakshaver (§ 11) og bruk av miljøforsvarlige teknikker og driftsmetoder (§ 12). Kommunedelplan naturmangfold inneholder flere tiltak som er ment å gi utelukkende positive virkninger på naturmangfold. Ved myndighetsutøvelse som bare kan påvirke naturmangfold positivt, er det ikke nødvendig å bruke de miljøretslige prinsippene. Derfor vurderes ikke de miljøretslige prinsippene i naturmangfoldloven §§ 8 til 12 nærmere i denne saken.

Høring av plandokumentene

Høringsutkast til planen ble sendt til flere høringsinstanser med høringsfrist 31.01.2023, se vedlegg 5 for liste over de som har fått planforslaget på høring. Det ble også lagt ut informasjon om at planen var lagt på høring i lokalpressen, på kommunens facebookside og på kommunens nettside. Planen ble også skrevet ut og lagt tilgjengelig på lokalt bibliotek.

Innen høringsfristens utløp er det mottatt høringsuttalelser fra:

1. Sarpsborg og Rakkestad Fortidsminneforening
2. Direktoratet for samfunnssikkerhet og beredskap (DSB)
3. Bane NOR SF
4. Direktoratet for mineralforvaltning med Bergmesteren for Svalbard
5. Statens vegvesen
6. Viken fylkeskommune
7. Stiftelsen Fjordakademiet
8. Kystverket
9. Nedre Glomma og Omland Fiskeadministrasjon (NGOFA) og Norske Lakseelver
10. Päivi Hilska

11. Østfold Bonde- og Småbrukarlag
12. Naturvernforbundet i Sarpsborg
13. Statsforvalteren i Oslo og Viken
14. Forum for natur og friluftsliv Østfold
15. Sarpsborg Senterparti v/bystyregruppa
16. Sarpsborg Senterparti
17. Oslofjordens friluftsråd
18. Fiskeridirektoratet

I tillegg ble det enstemmig vedtatt et tilleggsforslag i formannskapet 01.12.2022.

Tilleggsforslaget var at det innarbeides en tekst om lysforurensning i kunnskapsgrunnlaget for planen etter høring og offentlig ettersyn.

Vurdering – endringer i plandokumenter og behandling av innspill:

På bakgrunn av innspill er det gjort noen mindre, konkrete endringer i plandokumentene fra høringsutkastet. I tillegg er det gjort mindre endringer som retting av skrivefeil, justering av layout m.m.

Følgende endringer er gjort i plandokumentets kunnskapsdel:

1. Det er lagt til et avsnitt om lysforurensning i kapittel 6.2 forurensning
2. Det er lagt til et avsnitt om marint naturmangfold i kapittel 5.2
3. Det er lagt til et avsnitt om kalklindeskog i kapittel 5.4 naturtyper.
4. Det er innarbeidet informasjon om ål i kapittel 5.5 artsmangfold
5. Det er innarbeidet informasjon om habitatfragmentering i kapittel 6.1 arealendringer
6. Det er lagt inn et avsnitt om konflikter mellom klimatiltak og naturmangfold i kapittel 6.3.
7. Henvisning til Statens vegvesens håndbok V134 er lagt til i kapittel 6.1
8. Elfiskerapporten 2018-2022 og Fiskekart Østfold fra 2011 har blitt lagt inn i liste over rapporter i vedlegg 5.

Følgende endringer er gjort i plandokumentets handlingsdel:

1. Navnet på dokumentet er endret fra handlingsplan til handlingsdel.
2. Det er lagt til et tiltak under strategi 2 for å øke kunnskapen om villaks og sjøørret i kommunen.
3. Beskrivelsen av tiltak «*Ivareta store, sammenhengende områder, forbindelseslinjer mellom områder samt sikre natur som demper andre klimavirkninger*» under strategi 3 er endret slik at tiltaket også omfavner verneområder.
4. Det er lagt til et tiltak under strategi 7 om å revidere rapporten Ferskvannsfisken i Sarpsborg.
5. Tiltak «*Utrede lokal forskrift om forbud mot utslipp av båtseptik*» under strategi 8 er endret slik at tiltaket også omfavner utredning av behov for tømmestasjoner for båtseptik.
6. Tiltak «*Lage skjøtselsplan for utvalgte naturtyper i Sarpsborg*» under strategi 10 er endret slik at skjøtselsplan omfavner alle utvalgte naturtyper kommunen innehar.
7. Tiltak «*Gjennomføre habitatsforbedrende tiltak i gytebekker for villaks og sjøørret*» i strategi 10 er endret, slik at tiltaket favner bredere.

Konsekvenser økonomi, miljø og folkehelse:

Økonomi: Kommunedelplan for naturmangfold inneholder både tiltak som håndteres innenfor ordinær drift, og kostnadskrevenende tiltak som krever bevilgning i kommunens årsbudsjett. Det legges opp til at handlingsdelen av planen rulleres på årlig basis i forbindelse med rulling av kommunens handlingsplan. Dette sikrer årlig evaluering av gjennomføring av tiltak, samt evaluering av behovet for prioritering og finansiering av tiltak.

Miljø: Kommunedelplan naturmangfold skal være et strategisk styringsverktøy for å gjennomføre tiltak for å ivareta, tilrettelegge for, og restaurere naturmangfoldet. Planen skal sikre at naturmangfoldet ivaretas ved utøvelse av offentlig myndighet i hele organisasjonen.

Folkehelse: Naturen er grunnlaget for vår eksistens, og gir oss blant annet rent drikkevann, fiskeressurser og medisiner. Naturen har stor verdi som opplevelses- og rekreasjonskilde. Tap av naturmangfold kan føre til bekymring for framtiden.

Kommunedirektørens anbefaling:

Kommunedelplan naturmangfold 2023-2031 vedtas.